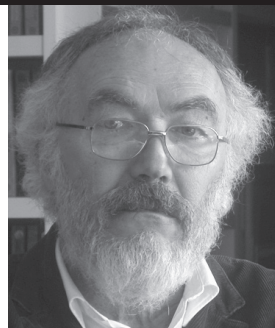

Aleš Berger

Zid, kramp

“Dvajset let!” zavzdihne Marko P., ko obotavljivo seda za mizo, potem ko je prižgal računalnik in se ekran polagoma svetlí, “dvajset let poskušam, pa mi ne rata, skorajda ni poletja, da ne bi pomislil na to, a se mi zmerom ustavi nekje na začetku!”

Malo pretirava, to že moramo priznati, kot najbrž vsi možakarji njegovih let, ko jih dostikrat odnaša v minule čase, a ne preveč, zmišljuje si pač ne, Marko P.: res mu kaj pogosto po glavi brni zgodba, ki je ne zna poprijeti, kaj šele zaokrožiti, res mu pred notranjimi očmi vstajajo prizori, ki jih ne zmore povezati v celoto, v kratek film, res se mu primikata in odmikata obraza, starejši in mlajši, moška obraza podobnih potez, ki ju je razneslo daleč narazen in vrglo silno vsaksebi ...

Za kaj torej gre? Kaj vidi nesojeni zgodbar, kaj ugleda kdaj pa kdaj v poletnih večerih, ko misel odtava nazaj v zmerom bolj oddaljene čase, kaj sliši, pa ne razloči tolikanj natančno, da bi navsezadnje le zapisal, se znebil dvajsetletnega bremena, poravnal vse bolj nerazumni dolg?

Dva obraza vidi, da, a ob tem še dva ekrana, televizijska, na enem sivkasto migotanje, na drugem sijoče barve, in obraza sta, čeprav imata dokaj skupnih črt, prav tako različna: prvi, starejši, je tudi sam sivkast in mrk, drugi svetl in razigran. In dvoje glasov sliši, v tujem jeziku govorita: v tistem, ki prihaja spod sivih brčic in izza napol gnilih zob, prepoznava nejevero, ki si daje duška s psovanjem, in tudi v drugem je nejevera, a preobraža se v navdušenje in smeh. Prvi je sam v svoji čumnati, zanemarjen, najbrž tudi neobrit (to so pač takšni klišeji, se zaveda Marko P.), ob njem leži pepelnik, poln smrdljivih ogorkov cigaret brez filtra, pred njim stoji steklenka, skorajda prazna, in v njej le še za par požirkov poceni vodke. Drugi je v prostornem lokalu, v razigrani družini gleda v velik ekran nad točilno mizo, nemara se k njemu stiska dekle, po mizah stojijo kozarci kokakole, tudi kak viski je med njimi, in ogorki, ki jih prav tako ni malo, izdajajo boljše znamke cigaret.

Kako daleč sta drug od drugega, sivi mož in vedri mlad fant? Petsto metrov, kak kilometer? Nekaj takšnega, a pravzaprav ni važno: med njima so dolga leta medsebojnih nesoglasij, prepirov, prekletstev, in med njima je čas, ko ne vesta prav nič drug za drugega, saj je eden neke noči pred tremi ali štirimi leti nepreklicno odšel, izginil v neznano, tja čez, drugemu, ki je ostal, pa ni od takrat zanj niti malo mar ali se vsaj prepričuje tako. In med njima – za njima, noter v njiju – je ženska, ki je nekega dne prav tako nepreklicno odšla, v neko drugo, dokončno neznanost, saj ni več prenašala njunih razprtij in svoje razklanosti med njima.

“Bi bilo treba že zdaj povedati, da sta si v sorodu?” se vpraša Marko P., ko si ogleduje obraza, ki ju je videl že večkrat, a še nikoli ubesedil, “in v kakšnem? Ali naj pustim, da zgodba sama to izrazi?” doda rahlo samovšečno in predvsem nepremišljeno, saj njegove zgodbe še od nikoder ni. “In torej bralec to ugotovi na bolj posreden način,” poznavalsko sklene in se spet molče zagleda v umišljeni prizor.

“Ampak zid, zid pa bi moral že omeniti,” se čez nekaj časa zdrami, “ne vidiš ga, a je povsod.” In popolnoma prav ima, ko si to reče, Marko P., kajti zid je tisti dan še bolj kot prejšnje dni, še bolj kot zadnjih skoraj trideset let, res vsepovsoden: v vseh glavah, v vseh besedah, na vseh ekranih, zid je tistega devetega novembra epicenter sveta, ki se podira in nanovo vstaja, zid je metafora, ki se kruši in izginja. Zid je na ekranu vse bolj sivega, zdaj že prsteno bledega moža, ki nagiba zadnje požirke cenene vodke in jezno momlja, da je bil “Ulbricht, krucifiksnohamal, pač nekaj drugega kot tale Honnecker”, zid je nad šankom razposajenega barčka, v katerem mladi mož že ničkolikič odgovarja na vprašanja, kako ga je bil neko noč pred tremi ali štirimi leti prešel, ja, zdaj si upa, zdaj s tem nikogar ne spravlja v nevarnost. In zid je med njima, kajpada, med starim možem, ki sam samcat pokašljuje nad svojo premočno cigareto, in mladcem, ki objema punčiko ob sebi in se radostno priduša, kako je vedel, da bo prišel ta dan, a si ni mislil, da tako kmalu ... Zid je vmes, zato ni važno, kako daleč sta drug od drugega, ko sta si vendar tako zelo vsaksebi.

“Prav, situacija je jasna: eni se veselijo in drugi škrtajo z zobmi,” je kar zadovoljen Marko P., “menda se razume, da stari ni prižigal sveč po cerkvah in da ni po cestah kričal 'Górbi, Górbi', zakrknjen režimovec je, in pob je ravno nekaj nasprotnega, ni hotel biti tak kot on, zato je šel, zato je neke noči bogve kako prešel tja čez, živ in zdrav, ni obležal tam spod kot dobri dve stotnji drugih, niso ga prijeli kot na desettisoče tistih, ki se jim ni izšlo.”

A nekaj manjka, prav dobro čuti Marko P., to ni zgodba, saj se ni nič zgodilo, le vzporedna prizora sta, dva kadra, spet sem obstal na začetku, to

sem videl že dostikrat v teh dvajsetih letih, ki so pretekla od tedaj, obtičal sem kot onadva vsak na svojem koncu, in z zidom vmes.

“Hej, Peter, poglej no, saj to si ti gor!” se zasmije neki glas in mladec preneha objemati punčiko ob sebi in se zazre v ekran nad točilno mizo. “Kakšen pa si! In zakaj ni v barvah?” zakliče drug prijatelj in pol omizja se zasmije, druga pol pa zresni, ko zagleda fantov zaprepadeni obraz. “In kaj delaš s tistim špohtlom?” se oglasi še zakasneli smejalec iz njegove družčine, a hitro utihne, ko uvidi, da nekaj ni prav, saj zdaj mladi mož postaja sivkast in prsteno bled. Ta prizor pozna, ničkolikokrat ga je gledal, ujetega na fotografiji, ki je visela na častnem mestu v domači kuhinji in izginila tisti dan, ko je za vedno odšla njegova mama: njegov oče je na njej, ko s tovariši gradi ta prekleti zid, sedemindvajset let je star, toliko kot on zdaj, in tako neznansko mu je podoben, čeprav v drugačnih oblačilih! Kakšno naključje mu je poslalo to sliko v dokumentarnem filmu na ekran prav zdaj, ko s prijatelji praznuje, da zidu ne bo več, ko ima dlani spraskane, saj je ves dan iz njega ruval kamne in jih metal naokrog! Za njim je prišel, ko je že skoraj podrt, in ko ga ne bo nikjer več, ga bo oče še zidal, zidal ...

Stari mož na drugi strani zidu se sunkoma zdrami; zadremal je od vsega hudega, česar tudi vodka ni pregnala. “Fikslaudon,” se začudi, “od kje pa zdaj to?”, kajti z ekrana se bliska ves spekter barvnih programov, “so nas saboterji vohunski priklopili na svojo teve?” A to ni še nič: kako bo šele osupnil, ko se bo čez nekaj minut v poročilih zagledal, sedemindvajset let mlajšega in v drugačni obleki, saj bo svoj sin, kako puli kamne iz zidu, ki ga je nekoč sam zidal in ga kmalu ne bo nikjer več ...

Marko P. si pomane oči: naj to, kar vidi in sliši, zapiše? Je tokrat vendarle prišel za kanček dlje? Ali pa se je zapletel v konstrukt, iz katerega se, okorni pripovedovalec, ne bo več izmotal in je zadeva zdaj končana? Je za takšno opotekavo reč potreboval skoraj dvajset let? In koga sploh še to briga, november 89 in tistih 150 kilometrov zidu? Pa ravno on, ki Berlina še videl ni, ne prej ne zdaj, si daje opraviti s to rečjo!

“Čudno se mi obrača,” si reče Marko P., izpije zadnji požirek vodke, jo poplakne s kokakolo in ugasne televizor.